

ROZPORZĄDZENIE
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia *20 września* 2011 r.

w sprawie uznania za pomnik historii „Duszniki Zdrój – młyn papierniczy”

Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1

Uznaje się za pomnik historii „Duszniki Zdrój – młyn papierniczy”, położony w Dusznikach Zdroju, w województwie dolnośląskim.

§ 2

Celem ochrony pomnika historii wymienionego w §1 jest zachowanie, ze względu na wartości artystyczne, naukowe, techniczne, materialne i niematerialne oraz unikatowość i autentyczność najstarszego w Polsce młyna papierniczego pochodzącego z początku XVII w., świadectwa dziejów nowożytnego papiernictwa.

§ 3

1. Obszar pomnika historii „Duszniki Zdrój – młyn papierniczy” obejmuje budynek główny papierni z pawilonem wejściowym, drewnianym mostkiem na rzece Bystrzycy Dusznickiej, suszarnią papieru oraz współczesną muzealną wiatą wystawową. Granica obszaru w części zachodniej i północnej przebiega wzdłuż linii brzegowej rzeki Bystrzycy Dusznickiej nie uwzględniając rzeki, dochodzi do ulicy Sprzymierzonych, skręca na południe i biegnie wzdłuż linii ogrodzenia znajdującego się na wschodniej granicy działki nr 186 (*obręb Centrum*), na południowo-zachodniej granicy działek nr 187/13, nr 187/11, nr 187/10 (*obręb*

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804 oraz z 2010 r. Nr 75, poz. 474 i Nr 130, poz. 871.

Centrum), na południowo-wschodniej oraz południowo-zachodniej granicy działki nr 186 (*obręb Centrum*) i ponownie dochodzi do linii brzegowej rzeki Bystrzycy Dusznickiej.

2. Mapa „Dusznik Zdroju – młyna papierniczego” stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 4

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Bronisław Komorowski

Prezes Rady Ministrów

Donald Tusk

Uzasadnienie

Na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pan Bogdan Zdrojewski wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Bronisława Komorowskiego z wnioskiem, uprzednio zaopiniowanym pozytywnie przez Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Radę Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, o uznanie za pomnik historii: „Duszniki Zdrój – młyn papierniczy”.

Z inicjatywą uznania papierni za pomnik historii wystąpił do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dyrektor Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju – dr hab. Maciej Szymczyk.

Papiernia w Dusznikach Zdroju to zespół trzech krytych gontem budynków – młyna papierniczego, suszarni papieru i pawilonu wejściowego z drewnianym mostkiem - posadowionych nad rzeką Bystrzycą Dusznicą. Najstarszą i najokazalszą budowlą papierni jest pochodzący z 1605 r. młyn papierniczy, pierwotnie o funkcji mieszkalnej i produkcyjnej. Młyn, wybudowany w konstrukcji szachulcowej na wysokiej podmurówce, ma elewacje ozdobione malowanymi arkadami ujmującymi otwory okienne i zamknięty jest charakterystycznym, wysokim dachem z kilkoma kondygnacjami strychów. Zachodnią elewację budynku wieńczy barokowy, drewniany szczyt ujęty spływami wolutowymi. Przylegającą do młyna drewnianą suszarnię oraz ośmioboczny pawilon wejściowy, wybudowano w XVIII w. We wnętrzu młyna, na ścianach i stropach kondygnacji strychowej zachowały się dekoracje malarskie.

Papiernia w Dusznikach należała w przeszłości do najslynniejszych i największych śląskich ośrodków produkcji papieru. Swój rozkwit przeżywała z XVII i XVIII w. Pierwotny młyn papierniczy powstały około połowy XVI w., zniszczyła powódź w pierwszych latach XVII w. Odbudowany w 1605 r. obiekt przetrwał do dzisiaj. Ostateczna forma kompleksu papierniczego w Dusznikach ukształtowała się w połowie XVIII w. W okresie późniejszym wprowadzano jedynie zmiany we wnętrzach i inwestowano w nowe maszyny.

Wiek XIX przyniósł załamanie produkcji papieru czerpanego. Nowe technologie oparte na wykorzystaniu maszyn skutecznie wyparły ręczne metody wytwarzania papieru czerpanego. Papiernie masowo likwidowano lub dostosowywano produkcję do nowoczesnych wymogów. Młyn w Dusznikach pozostał przy niskonakładowej wytwórczości

rękodzielniczej, co wpłynęło na spadek rentowności i jednocześnie ograniczyło wszelkie większe inwestycje na terenie młyna, dzięki czemu obiekt zachował swoją tradycyjną formę. W 1968 r. w papierni dusznickiej utworzono Muzeum Papiernictwa. W ramach tej instytucji działa czerpalnia papieru, której zadaniem jest utrwalanie świadectwa o bogatych tradycjach papiernictwa na ziemiach polskich.

Najstarszy w Polsce młyn papierniczy w Dusznikach Zdroju jest unikatowym zabytkiem techniki, cennym źródłem naukowym oraz materialnym dokumentem dziejów papiernictwa, łączącym w sobie walor autentyzmu z wysokimi wartościami architektonicznymi i artystycznymi. Drewniany budynek papierni należy do nielicznej grupy najstarszych młynów papierniczych zachowanych na terenie Europy, do dziś kultywujących tradycję produkcji papieru czerpanego. Z licznych niegdyś papierni, tylko obiekt dusznicki przetrwał w niemalże pierwotnym stanie. Fakt zachowania formy i przeznaczenia tego zabytku, biorąc pod uwagę nietrwałość budulca, z jakiego powstał oraz zwyczajowe sytuowanie papierni nad rzeką, a przez to - narażenie na pożary i powódzie - stanowi ewenement nie tylko w wymiarze krajowym, ale także w skali Europy.

Młyn papierniczy w Dusznikach Zdroju wpisano do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego następującymi decyzjami:

1. *Papiernia – młyn w Dusznikach*, decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 6 listopada 1956 r., **nr rejestru 336**.
2. *Otoczenie młyna papierniczego w Dusznikach Zdroju*, decyzja Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków z dnia 19 kwietnia 2010 r., **nr rejestru: A/2073**.

MAPA DUSZNIK ZDROJU – MŁYNA PAPIERNICZEGO

